

Remissyttrande

Diarienummer: LI2024/02074

2025-11-27

Landsbygds- och infrastrukturdepartementetli.remissvar@regeringskansliet.seli.jl@regeringskansliet.se**Yttrande över förhandsbedömning av finansieringsinstrument inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken (SJV Utvärderingsrapport 2025:9)**

Sveriges Jordägareförbund (härefter Förbundet) inkommer härmed med yttrande över förhandsbedömning av finansieringsinstrument inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken (SJV Utvärderingsrapport 2025:9) Diarienummer: LI2024/02074

Inledning

Sveriges Jordägareförbund har tagit del av den oberoende förhandsbedömningen av möjligheten att införa finansieringsinstrument inom den strategiska planen för den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027. Utredningen belyser kapitalförsörjningen inom svenskt jordbruk, marknadens funktion, investeringsbehoven och de möjliga effekterna av kreditgarantier eller andra finansiella instrument.

Sveriges Jordägareförbund representerar större privata markegendomarna i Sverige. Förbundets medlemmar skapar nytta för människor och miljö genom ett långsiktigt förvaltande av förnyelsebara naturresurser. Vi erbjuder ett helhetsperspektiv på modernt landsbygdsföretagande då medlemmar ofta bedriver lant-, skogs- och energiproduktion i större skala på samma fastighet. Genom stärkt landsbygdsföretagande och äganderätt vill vi utveckla näringslivet på den svenska landsbygden.

Huvudsakliga synpunkter

- Förbundet delar inte utredarnas bedömning att det inte föreligger behov av finansieringsinstrument för svenska lantbruksföretag.
- Förbundet delar utredningens bild av att lantbruksföretagens låga lönsamhet är en stor utmaning och det krävs insatser av flera slag för att öka svenskt lantbruks konkurrenskraft och lönsamhet.
- Förbundet delar inte utredarnas uppfattning om att ett statligt finansieringsinstrument kan snedvrider marknaden.
- Förbundet anser inte att medel från CAP ska avsättas som lån eller lånegarantier – det ska finansieras med andra nationella medel.

Särskilda kommentarer

Sammanfattande ställningstagande

Förbundet har tagit del av förhandsbedömningen av möjligheterna att införa finansieringsinstrument inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken. Vi vill härmed lämna följande synpunkter.

Förbundet delar inte utredarnas bedömning att det inte föreligger behov av finansieringsinstrument för svenska lantbruksföretag. Tvärtom anser vi att det i dag finns ett reellt och växande behov av finansiella verktyg – såsom riktade lån, garantier eller andra instrument – som kan underlätta nödvändiga investeringar för att stärka livsmedelsproduktionen i Sverige.

Vi instämmer däremot i utredarnas bedömning att lantbruksföretagens lönsamhet och administrativa börda är centrala strukturella hinder som måste åtgärdas. Men vi menar att detta inte utesluter behovet av finansieringsinstrument — snarare tvärtom.

Behovet av finansieringsinstrument är underskattat i utredningen

Utredningen drar slutsatsen att det saknas ett identifierat finansieringsglapp. Förbundet anser att denna slutsats är alltför förenklad och inte återspeglar den verklighet som markägare och lantbruksföretag möter.

Kostnaderna för investeringar i lantbruket som kan bidra till ökad, hållbar och konkurrenskraftig produktion har ökat kraftigt under det senaste decenniet. En alltmer osäker omvärld och lågkonjunktur har bidragit till att finansiella aktörer har skärpt sina lånevillkor vilket både medför lägre lönenivåer, högre säkerheter och mer kostsamma lån.

Detta leder till att större investeringar, tex moderna anläggningar för animalieproduktion, har stora utmaningar med finansieringen. Dessutom råder det ett stort likviditetsbehov i näringen då en alltmer volatil marknad leder till stora risker och därmed tillgång till likviditet då. De större investeringarna har de största utmaningarna avseende finansieringen – samtidigt som det är de större investeringarna som kan bidra till att nå Livsmedelsstrategins målsättningar om ökad inhemsk produktion av livsmedel och inte minst i dessa tider av uppbyggnad av en stärkt nationell beredskap.

Utredningens behov av kapital till investeringar och verksamhet underskattas och bör omvärderas. Det kan bekräftas genom dialog med lantbruksföretag som har gjort större investeringar under de senaste åren.

Stora investeringsbehov i primärproduktionen

Svenska jordbruksföretag står inför omfattande investeringsbehov, bland annat:

- nybyggnation och modernisering av produktionsbyggnader,
- investeringar i bevattning, täckdikning och markförbättring,
- energieffektivisering och förnybar energi,
- teknik och automation,
- omställning till klimat- och miljöåtgärder,
- generationsskiftet och strukturförändringar.

Många av dessa investeringar är kapitalintensiva och kräver finansiering med längre löptider och anpassade riskmodeller. Det traditionella bankutlåningsutrymmet är i dag ofta otillräckligt, särskilt för företag med säsongsbetonade kassaflöden, stora tillgångar men begränsad likviditet, eller lång återbetalningstid.

Att i detta läge slå fast att det inte finns behov av finansieringsinstrument framstår som inte förankrat i branschens faktiska förutsättningar.

Markägare och lantbrukare efterfrågar kompletterande finansieringslösningar

Förbundet möter medlemmar som:

- nekas kredit trots god underliggande lönsamhet,
- får låga säkerhetsvärderingar på mark och byggnader och
- möter höga kapitalkrav hos banker,
- saknar möjligheter till långsiktiga och fördelaktiga finansieringslösningar.

Ett statligt finansieringsinstrument behöver inte ersätta bankfinansiering, men kan fungera som ett viktigt komplement som förbättrar möjligheterna för strategiska investeringar som bidrar till ökad produktion, robusthet och konkurrenskraft.

Nuvarande finansiella system försvårar och bromsar tillväxt inom svenskt lantbruk och därmed försvagas Sveriges beredskap och kan bidra till långsiktiga negativa konsekvenser för utvecklingen av den svenska landsbygden, dess företag och invånare.

Lantbrukets gröna omställning kommer kräva kapital

Lantbruket står inför en grön omställning, inte minst lösningar som kan bidra till utfasningen av fossila drivmedel och energikällor.

Detta kommer vara en kapitalkrävande process med investeringar i produktionssystem, maskiner och redskap. Ska lantbruket kunna möta de förväntningar som samhället har avseende utfasning av fossila drivmedel måste det finnas tillgängligt kapital till långsiktigt förmånliga och trygga villkor.

Förbundet anser att utredningen inte beaktar detta i tillräckligt hög omfattning.

Ägarskiften och förvärv av jordbruksfastighet

Utvecklingen av priset på jordbruksmark har varit stigande och den trenden fortsätter, dock med varierande omfattning över landet.

Den höga prisbilden kan i viss mån vara en tillgång till de lantbruksföretag som sedan tidigare äger mark och byggnader och kan ha dessa som säkerhet för utveckling av det egna företaget.

Dock kräver svenskt lantbruks låga konkurrenskraft en ständig rationalisering av lantbruksföretagens struktur och därmed även inköp eller arrende av mark för att bli lönsam. Detta är mycket kapitalkrävande förvärv för den enskilde, men nödvändig för att utveckla ett mer konkurrenskraftigt svenskt lantbruk som kan öka livsmedelsproduktionen.

Förvärv av mark och fastigheter medför att det kommer att saknas kapital i verksamheternas övriga delar och försvårar lantbruksföretagens övriga utveckling och rationalisering.

Förbundet anser att utredningen inte beaktar detta i tillräckligt hög omfattning.

Lönsamhet och administration måste förbättras – men det minskar inte behovet av finansieringsinstrument

Förbundet delar helt utredningens syn på att lönsamhet och administrativ börda är två av de största hindren för ett starkt svenskt lantbruk. Detta måste åtgärdas.

Men vi vill betona att:

- Bättre lönsamhet och lägre administration är nödvändiga, men inte tillräckliga, för att lösa kapitalbehovet i sektorn.
- Kapitalbehovet för storskaliga och långsiktiga investeringar kvarstår även om lönsamheten förbättras.
- Att avstå från finansieringsinstrument tills lönsamhetsfrågorna är lösta innebär i praktiken att viktiga investeringar skjuts på framtiden.

Detta går inte i linje med målen om ökad självförsörjningsgrad, stärkt konkurrenskraft och ökad livsmedelsproduktion samt planerade och pågående och ökande satsningar om export av svenskt livsmedel.

Finansieringsinstrument bör utvecklas – inte avfärdas

Förbundet anser att Sverige bör:

1. utreda kompletterande finansieringsinstrument mer ingående,
2. kartlägga var kapitalflaskhalsarna faktiskt uppstår,
3. se till att instrument utformas med branschens villkor i åtanke,
4. testa pilotprogram innan generella slutsatser dras.

En förhandsbedömning bör vara en startpunkt, inte ett slutligt avfärdande.

Inte finansiera med medel från CAP

Förbundet anser inte att finansieringsinstrument ska finansieras med medel från CAP.

Idag har många svenska lantbruksföretag en låg lönsamhet vilket utredningen tydligt konstaterar. Med bakgrund av att CAP:s budget efter 2027 föreslås bli lägre samt att större del av budgeten ska riktas från en inkomstersättning, det s.k. gårdsstödet, till åtgärder som genererar en kostnadsersättning samt inte i första hand gynnar produktion, är det viktigt att tillgängliga medel i CAP ersätter lantbruksföretag med aktiv produktion.

Utökade och nya finansieringsinstrument är viktigt för att öka den inhemska livsmedelsproduktionen samt lantbruksföretagens konkurrenskraft och lönsamhet. Men viktas medel om från CAP till detta ändamål så minskar företagens ersättning i andra änden och totalekonomin blir oförändrad.

Det är därför av högsta vikt att finansieringsinstrument likt det utredningen om fattar finansieras med medel utanför CAP. Detta ger även möjlighet för en mer långsiktig och förutsägbar lösning.

Bankers regulatoriska krav påverkar tillgången till kapital

Bankernas regulatoriska krav, framför allt Basel-regelverket och EU:s nya hållbarhetsregler, gör utlåning till lantbruksföretag dyrare och mer restriktiv. Eftersom lantbruk är kapitalintensivt, har långa återbetalningstider och stora intäktsvariationer klassas sektorn ofta som mer riskfylld. Det innebär högre kapitalkrav för banken, vilket i sin tur leder till hårdare villkor, större krav på säkerheter och ibland kortare amorteringstider.

Likviditetskrav begränsar bankernas möjligheter att ge långfristiga lån, och ESG-regler gör att verksamheter med klimat- eller miljörisker kan få sämre villkor, även om gröna investeringar ibland premieras. Sammantaget innebär detta att många lantbruksföretag får svårare att finansiera investeringar, särskilt större byggnationer och expansionsprojekt. Banken efterfrågar därför tydligare kalkyler, bättre riskhantering och starkare likviditetsplaner för att kunna bevilja lån.

Förbundet anser att utredningen inte beaktar detta i tillräckligt hög omfattning.

Utredningar visar på kapitalbehov

Förbundet vill uppmärksamma ett par andra utredningar som har kommit fram till andra slutsatser än förhandsbedömning av finansieringsinstrument inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken.

Slutbetänkande av 2023 års jordförvärvsutredning, *Sysselsättning och boende på landsbygden*, SOU 2025:82 framställer att det finns ett stort behov av kapital för att stärka livsmedelsproduktionen.

Utredningen om en konkurrenskraftig animalieproduktion, *Animalieproduktion med hög konkurrenskraft och gott djurskydd*, SOU 2024:56 menar att kapitalförsörjningen är ett betydande problem, särskilt för de som vill starta en ny animalieproduktion där ett stort kapital krävs.

Det finns även fler utredningar som påvisar behovet av kapital för att växla upp svensk livsmedelsproduktion, inte minst näringens inspel till förarbetet med *Livsmedelsstrategi 2.0*.

Avslutande kommentar

Förbundet är medveten om att utredningen omfattar översyn av finansieringsinstrument inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken. Där är Förbundet av den uppfattningen att det inte ska omfördelas medel från CAP till detta ändamål.

Dock är utredningen om finansieringsinstrument i sig viktig för att öka lantbrukets investeringsförmåga, tillväxt och ökad konkurrenskraft och lönsamhet. Därför anser Förbundet att det är viktigt att beakta modellen som sådan och menar att den vid eventuellt införande måste finansieras med medel utanför CAP.

Förbundet tycker, oavsett finansiering, att utredningens slutsatser om att det inte finns behov av finansieringsinstrument är förenklat och missvisande.

Vi ser ett tydligt och växande kapitalbehov, särskilt för investeringar som kan stärka livsmedelsproduktionen, modernisera lantbruket och säkerställa långsiktig konkurrenskraft.

Vi uppmanar därför regeringen att gå vidare med:

- en fördjupad analys,
- utveckling av möjliga instrument, och
- en nära dialog med markägare och lantbrukets företrädare.

Sveriges Jordägareförbund bistår gärna i det fortsatta arbetet.

För Sveriges Jordägareförbund

Axel Roos
Ordf. Sveriges Jordägareförbund

Johan Varenius
Sakkunnig jordbruk & vilt